

TÜRKİYE’NİN GÖÇ VE İSKÂN POLİTİKALARI: 1934 TARİHLİ 2510 SAYILI İSKÂN KANUNU İNCELEMESİ

TURKEY’S MIGRATION AND SETTLEMENT POLICIES: REVIEW OF THE 1934 SETTLEMENT LAW NO. 2510

Bilge Kağan ŞAKACI¹

Öz

Göç, genellikle yerleşmek hedefiyle bir ülkeden bir başka ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme eylemi olarak; iskân ise devamlı oturmak üzere bir kimseyi bir yere yerleştirmek, yurt edindirmek anlamlarında kullanılabilir. Çalışmanın giriş kısmında göç ve iskân ile beraber diğer kavramların da tanımları üzerinde durulacaktır. Buradan sonraki bölümlerde öncelikle uluslararası göç kavramı üzerinde durulacaktır. Sonrasında sırasıyla, Türkiye’ye gelen göçler ve Türkiye’den giden göçler, 1934 tarihli 2510 Sayılı İskân Kanunu dış göç ve dışardan gelenlerin iskânı açılarından analiz edilecektir. Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren yürürlüğe konulan üç iskân kanununun her biri, göç hareketlerinin kontrolünde ve uygulanan göçmen politikalarında referans alınan temel hukuki düzenlemeler olmuştur. Bunlar: i. 1926 tarihli 885 sayılı İskân Kanunu, ii. 1934 tarihli 2510 sayılı İskân Kanunu iii. 2006 tarihli 5543 sayılı İskân Kanunu’dur. Çalışmanın amacı Türkiye’deki göç ve iskân politikalarını 1934 tarihli 2510 Sayılı İskân Kanunu çerçevesinde incelemektir. 1923-1950 dönemi Türkiye’deki uluslararası göç ve modernite/ulus-devlet ilişkisi eksenindeki sınıflandırma içinde Erken Cumhuriyet dönemini içermektedir. Ulus-devletin temelini atıldığı yıllardır. 1934 tarihli İskân Kanunu’nu da ulus-devlet inşası içinde önemli bir aşamadır. Çalışma literatür taraması kaynaklı teorik bir çalışmadır. Makaledeki tartışmada birincil veri kaynakları kullanılırken araştırma aynı zamanda konu ile ilgili ikincil kaynakların kullanımıyla güçlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Göç, İskân, Politika, 1934 Tarihli 2510 Sayılı İskân Kanunu

Abstract

Migration generally refers to movement from one country to another for settlement, going from one place of settlement to another, while settlement can be defined as the permanent placement of people in a place to inhabit, to give them a homeland. The introduction section of the study will focus on the definitions of migration and settlement, as well as other concepts. In the following sections, first, the concept of international migration will be discussed. Then, respectively, migration to and from Turkey, and the 1934 Settlement Law No. 2510 will be analyzed in terms of foreign migration and settlement of outsiders. Each of the three settlement laws enacted since the early years of the Republic of Turkey have been the main legal regulations taken as reference in the governance of migration movements and the immigration policies implemented. These are: (i) 1926 Settlement Law No. 885, (ii) 1934 Settlement Law No. 2510, and (iii) 2006 Settlement Law No. 5543. The aim of this study is to review the migration and settlement policies in Turkey within the framework of the 1934 Settlement Law No. 2510. The 1923-1950 period also includes the early Republican era within the classification on the axis of the international migration and modernity/nation-state relations in Turkey. Those were the years when the foundation of the nation-state was laid. The 1934 Settlement Law also had a critical role in the establishment of the nation-state. The study is a theoretical study based on literature review. While primary data sources are used in the discussion in the paper, the study is also strengthened by the use of secondary sources relevant to the subject.

Keywords: Migration, Settlement, Policy, 1934 Settlement Law No. 2510

1. GİRİŞ

Göç (migration), Türk Dil Kurumu (TDK)’nın Güncel Türkçe Sözlüğü’ne göre; “Ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret” olarak tanımlanmaktadır (<https://sozluk.gov.tr/>, 2020). Kentbilim Terimleri Sözlüğü’ne göre ise göç, “genellikle yerleşmek amacıyla, bir yerleşim yerinden bir başka yerleşim yerine, bir ülkeden bir başka ülkeye gitme eylemidir.” (Keleş, 1980: 53). Diğer taraftan Uluslararası Göç Örgütüne göre ise; “Bir kişinin veya bir grup insanın uluslararası bir sınırı geçerek veya bir Devlet içinde yer değiştirmesi(dir). Süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleridir. Buna, mültecilerin, yerinden edilmiş kişilerin, ekonomik göçmenlerin, aile birleşimi gibi farklı amaçlarla hareket eden kişilerin

¹ Doç. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, ksakaci@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5230-508X

Makale Geliş Tarihi: 19 Haziran 2020 **Makale Kabul Tarihi:** 1 Eylül 2020

göçü de dâhildir.” (Uluslararası Göç Örgütü, 2013: 35-36). Bunlar gibi birçok tanım bulunmaktadır. Karşımıza gelecek her tanımda göç; “yoğun bir nüfus hareketi” olarak vasıflandırılmaktadır (Ertan ve Ertan, 2017: s. 11). Göç kavramı, farklı tanımlardan anlaşılacağı üzerine karmaşık ve çok boyutlu bir niteliğe sahiptir. Göç hareketlerinin sınıflandırılmasında bu çeşitlilik görülebilmektedir. Göçün konusu sadece hukuksal, siyasal, toplumsal, yönetsel, ekonomik ve kültürel yönlerden oluşmamaktadır. “Göç, bireyleri ve toplumları temel insan haklarından, yaşama hakkı ve can güvenliğinden yoksun bırakma gibi kapsamlı ve insani niteliği olan bir olgudur (Akıncı vd., 2015: 61-62).

Her yerde kabul gören bir “göçmen” tanımı de yoktur. Göçmen (immigrant); kavramı genel olarak, “bireyin göç etme kararını...kendi özgür iradesiyle ve ‘kişisel uygunluk’ sebepleriyle aldığı tüm durumları kapsar” biçimde anlaşılmıştır. Dolaylı olarak bu ifade kendileriyle ailelerine ilişkin beklentilerini geliştirmek ve maddi-sosyal koşullarını iyileştirmeye gayesiyle başka bir bölgeye ya da ülkeye “hareket eden kişi ve aile bireyleri” için geçerli kabul edilmiştir. Birleşmiş Milletler (BM) ise göçmeni, “yabancı bir ülkede bir yıldan fazla ikamet eden bir birey” olarak tanımlar. Bu tanım kapsamında, “turist veya işadamı statüsüyle daha kısa sürelerde seyahat eden kişiler göçmen olarak değerlendirilmemektedir”(Uluslararası Göç Örgütü, 2013: s. 37). Kentbilim Terimleri Sözlüğü’ne göre ise, göçmen “bir ülkeden bir başka ülkeye yerleşmek amacıyla giden kişi, aile ya da toplumsal kümedir” (Keleş, 1980: 53).

Mülteci (refugee), “İrki, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti ve siyasi görüşleri yüzünden haklı bir zulüm korkusu nedeniyle vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve söz konusu korku yüzünden, ilgili ülkenin korumasından yararlanmak istemeyen kişidir” (1967 Protokolü ile Değişik Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi, 1A(2) Maddesi²; Uluslararası Göç Örgütü, 2013: 65). 1951 Mülteci Sözleşmesi, Madde 1A(2)’deki mülteci tanımına ilaveten, 1969 tarihli Afrika’daki Mülteci Sorunlarının Özel Yönelimlerini Düzenleyen ABÖ (Afrika Birliği Örgütü) Sözleşmesi bir mülteciyi: “kendi menşe ülkesi ya da vatandaşı olduğu ülkenin bir bölümünde ya da tümünde dış saldırı, işgal, yabancı egemenliği ya da kamu düzenini ciddi biçimde bozan olaylar nedeniyle ülkesini³ terk etmeye zorlanan kişiler” olarak tanımlar (Uluslararası Göç Örgütü, 2013: 43). 1984 Cartagena Bildirisi’nde ise mülteci tanımı “1951 Sözleşmesinin ve 1967 Protokolünün öğelerini içerdiği gibi, bunun yanı sıra ‘yaygın şiddet, dış saldırı, iç çatışmalar, yaygın insan hakkı ihlalleri, ya da kamu düzenini ciddi olarak bozan diğer durumlardan dolayı hayatları, güvenlikleri, ya da özgürlükleri tehdit altında olduğu için ülkelerinden kaçan kişileri de içermektedir” (<http://madde14.org>, 2020). Mülteciler; “eziyet, çatışma, saldırı veya toplum huzurunu ciddi şekilde bozan diğer durumlarda, geldikleri ülkelerin dışında bulunan ve bunun sonucu olarak da ‘uluslararası koruma’ talebinde bulunan kişilerdir” (UNHCR, 2016: 1).

Güncel Türkçe Sözlükte iskân, 1. yurtlandırma, 2. yurtlanma olarak tanımlanmıştır. (<https://sozluk.gov.tr/>, 2020). Ayrıca bir diğer sözlük anlamına baktığımızda “sürekli oturmak üzere bir kimseyi bir yere yerleştirmek, yurt edindirmek, boş bir yeri meskûn hale getirmek” biçiminde betimlenir. İskân,

2 Cenevre’de 28 Temmuz 1951 tarihinde imzalanmış olan Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşmenin Onaylanması Hakkında Kanun, Kanun No: 359, Kabul tarihi : 29/8/1961, Resmi Gazete Tarih: 5 Eylül 1961, Sayı: 10898. Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü (http://www.inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2312020094144bm_13.pdf).

3 “Menşe ülkesi ya da vatandaşı olduğu ülke dışında bir başka yerde sığınma aramak için daimi ikamet ettiği yeri” (<http://madde14.org>).

coğrafi bir terim olarak, insanla ilgili her türlü yerleşmeyi kapsar (Koç, 2016: 650-651).

İnceleme konumuz olan 1934 tarihli 2510 Sayılı İskân Kanunu'nun 17. maddesine göre ise iskân (İskân Kanunu, Kanun No: 2510, Kabul Tarihi: 14.06.1934, Resmi Gazete: 21 Haziran 1934, Sayı: 2733⁴ 17. madde):

“Bir aileye, nüfus ve ihtiyacına göre oturacak ev veya ev yeri, sanatkârlara ve tüccarlara ayrıca geçim getirecek dükkân veya mağaza yahut bu gibi yapı veya yeri ve mütedavil sermaye; çiftçilere de ayrıca kâfi toprakla çift hayvanı, alât ve edevati, tohumluk, ahır ve samanlık veya yeri vermekle yapılır. Köylerde, kasabalarda sanatkârlara dükkândan ayrı yarım istihkak miktarı toprak da verilir” biçiminde betimlenmektedir. Kent Bilim Terimleri Sözlüğü'nde ise yeniden yerleştirim (yeniden iskân); *“Özellikle hükümetlerce uygulanan yöneltiler sonucunda yerinden, yurdundan, barkından edilen bireylerin ve ailelerin yeni yerleşim yerlerine taşınmaları, oralarda konutlandırılıp çalışma olanaklarına kavuşturulmaları”* (Keleş, 1980: 122) biçiminde tanımlanmaktadır. Söz konusu tanımda “yeniden iskân” kavramı bahsi geçen kanun maddesine benzer bir biçimde ele alınmaktadır. Diğer taraftan dışgöç (externalmigration, immigration) ise “uzun süre kalmak, çalışmak ya da yerleşmek amacıyla bir kentin, bir bölgenin ya da bir ülkenin sınırlarını aşarak yapılan nüfus devinimidir.” (Keleş, 1980: 38).

Çalışmamızın giriş kısmında kavramların tanımları üzerinde durulmuştur. Bundan sonraki kısımda öncelikle uluslararası göç kavramı üzerinde durulacaktır. Sonrasında sırasıyla, Türkiye'ye gelen göçler ve Türkiye'den giden göçler, 1934 tarihli 2510 Sayılı İskân Kanunu dış göç ve dışardan gelenlerin iskânı açılarından analiz edilecektir. Çalışmanın amacı Türkiye'deki göç ve iskân politikalarını 1934 tarihli 2510 Sayılı İskân Kanunu çerçevesinde incelemektir.

2. ULUSLARARASI GÖÇ

Günümüzdeki anlamı ile incelemeye çalıştığımız uluslararası göç 19. yüzyıl içinde olgun duruma gelen bir vakıadır. 19. yüzyılda “etnik ve kültürel birlik üzerine kurulmaya çalışılan ulus-devletlerin siyasal güçleri ile belirledikleri toprak parçaları ve bu alanlardaki yurttaşları üzerinde egemenlik hakları en belirgin şekilde ortaya çıkmış ve uluslararası kabul görmüştür” (Hammar, 1990'dan akt. İçduygu vd., 2014: 13).

2.1 Uluslararası Göç Verileri Toplama ve Değerlendirme Süreçleri

Uluslararası göç verileri toplama ve değerlendirme süreçlerinde evrensel olarak kullanılan kavramlar beş tanedir: vatandaşlık, doğum yeri, ikamet, kalış amacı ve kalış süresi. Uluslararası göç ölçümünde doğum yeri ve ikamet gibi ölçütler vatandaşlık ölçütünün ardından ikincil seviyede önem taşımaktadır. Vatandaşlık, uluslararası göçmenlerin en önemli belirleyici ölçütüdür.

Vatandaşlık: Uluslararası göçte “en az iki ülkenin söz konusu olması ve bu iki ülkede aynı kişiye yasal çerçevede farklı haklar verilmesi ve eşit davranılmaması” onu diğer insan hareketliliklerinden ayıran niteliktir. Vatandaşlık normları hem sınır geçişlerinde hem de devletin egemenliğindeki sınırlar içerisinde geçerliliğini korumaktadır. Tespitinin somut göstergelerle yapılabilmesi vatandaşlık

4 Bundan sonra bu kanun kısaca 2510 Sayılı İskân Kanunu olarak kullanılacaktır.

kavramının kullanılmasının kazanımlarından biridir. Nitekim sınırda çıkış ve girişlerde pasaportlar vasıtasıyla vatandaşlık belgelenebilmektedir.

Doğum Yeri: Hem uluslararası göç hem de içgöç akımları doğum yeri sorusu ile saptanmaktadır. “Kişinin doğum yerinin o ülke sınırları içerisinde olması kimi ülkelerde vatandaşlık için yeterli sayılmadığı” için konu karmaşıklaşmaktadır. Örneğin, “Almanya’da doğan ve Türkiye’de yaşayan bir Türk vatandaşı doğum yeri bağlamında Türkiye’de yaşayan bir uluslararası göçmen olarak tanımlanabilir ki, bu her durumda bir uluslararası göçmen kavramına denk düşmeyebilir.” Uluslararası göçmenleri ve göç hareketlerini sınıflandırmak için, “doğum yeri” kullanılabilir genel bir ölçüt olarak görülmelidir (İçduygu, 2014a: 28-34).

İkamet: Birleşmiş Milletler’in 1977 Demografik Yıllığı’nda; uluslararası göçmenleri, genel uluslararası yolculardan ayıran 90 ülkenin çoğunluğunun yani 73’ünün ikamet (ikamet tesis etme amacını) ölçüt olarak kullandığı vurgulanmıştır. Türkiye’de bu ülkeler arasında sayılmaktadır. Bununla beraber ikamet, nadiren “ölçülebilir” unsur olarak tanımlanmıştır (İçduygu, 2014a: 30; Zlotnik, 1987: 931; UN, 1978: 7-15). İkamet kavramının tanımı çok fazla belirsizlik taşımaktadır. Genel olarak ülkeler “ülkeye gelen göçmenlerin o ülkede oturma amacını taşıyan kişiler olduğu ve ülkeden giden göçmenlerin ikametlerini terk edeceği” hipoteziyle konuyu ele almaktadır. “Ne kadar süre ikamet edildiği” (kaç yıl, ay...vs.) konusu sıkça tartışılan bir konudur. Ülkeden giden ve ülkeye gelen göçmenleri ayırt etmek için kullanılan bu ayırım uygulamada birçok karışıklığa neden olmaktadır. Oysaki ayırımın net ve açık olduğu düşünülmektedir. İkamet tanımının neyi ifade ettiği muğlaktır. İkamet kavramı fiili ve hukuki açıdan farklı anlamlar taşıyabilir. Fiili bir durumda, ikamet, muayyen bir süre, muayyen bir yerde oturmayı anlatmaktadır. Fiili durumu esasen benimseyen ülkelerde bu süre genel olarak “üç aydan bir yıla kadar” değişmektedir. Hukuki açıdan, “kişinin bir ülkede oturabilmesi için gerekli tüm yükümlülükleri yerine getirmesi” gereklidir. Kişiyi sorumluluk ve hak çerçevesine yerleştirmektedir. Belediyelere ödenmesi gereken vergi sorumluluğu veya devlet okullarında okuma hakkı vb. buna örnektir.

Ülkelerin kanunları ve düzenlemeleriyle ikamet konusuna hukuki yaklaşım biçimlenmektedir. Ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Ayrıca o ülkenin vatandaşı olup olmamakla da ülkede ikamet etmenin kuralları değişebilmektedir. Uluslararası hukuka göre “kişinin ikamet hakkı temel bir haktır ve vatandaşlık durumu ne olursa olsun bu hak ihlal edilemez” (İçduygu, 2014a: 30).

Kalış Amacı: Bilhassa “ekonomik faaliyetler” açısından “kalış amacı” kavramı önemlidir. Birleşmiş Milletler’in 1977 Demografik Yıllığı’nda 90 ülkeden 21’i kendi ülkesi dışındaki bir ülkede ekonomik etkinlikte bulunmayı (şimdiki veya planlanmış çalışma), yolculardan göçmenleri ayırt etme kriteri olarak kullanmaktadır. Bu rapora göre, Türkiye bu 21 ülkeye dahil değildir (İçduygu, 2014a: 32-33; Zlotnik, 1987: 941; UN, 1978: 7-15). Uluslararası göçmenlerin yurtdışında kalış amaçları arasında; çalışma, can güvenliği, aile birleşmeleri, eğitim, staj...vb. nedenlerle sığınma talebinde bulunmak gibi etmenlerde yer almaktadır. Ülkeler bazında tüm bu sebeplerin ayrı mevzuatları bulunmaktadır.

Zaman (Kalış Süresi): Zaman kavramı da, “göçmenin ikametinde ne kadar süre geçirdiği” anlamında “uluslararası göçmen statüsünü” tespit etmede kullanılan ölçütlerdendir. Sürelerde; kanuni olarak izin verilen kalış süresi, niyet edilen kalış süresi ve gerçek kalış süresi ayrımı yapılmıştır.

Göçmen statüsünü belirlemede zaman sınırlamaları önemli bir işlev görmektedir. Ancak vatandaşlık ve ikamet kriterleri kadar çok kullanılmamaktadır (İçduygu, 2014a: 31-33). Örneğin, Birleşmiş Milletler'in 1977 Demografik Yıllığı'nda; uluslararası göçmenleri belirlemede 90 ülkeden yalnızca 29'unun zaman kavramını (minimum belirli zaman periyodu) kullandığı vurgulanmaktadır (İçduygu, 2014a: 31; UN, 1978: 7-15). Türkiye'de de zaman kavramı kullanılmamaktadır. Üzerinde uzlaşmaya varılmış, ortak kullanılan zaman dilimleri bulunmamaktadır. Bu ülkelerde kabul görmüş süreler (3 ay, 6 ay, 1 yıl...) farklılık göstermektedir. Gerçek kalış süresi veya niyet edilen süreye nazaran kanuni sürenin daha yoğun ve sık kullanıldığı görülmektedir (İçduygu, 2014a: 32).

3. TÜRKİYE VE GÖÇ HAREKETLERİ

Türkiye'ye yönelik göç hareketleri yeni bir vakıa değildir. Osmanlı Devleti'nin savaşlarda mağlup olması ve ardından gelen toprak kaybına koşut olarak öncelikle "Balkanlar olmak üzere kaybedilen yerlerde yaşayan Türk ve Müslümanlar" geride kalan yerlere göçmeye başlamıştır. Bir hayli konu gibi göç konusu da Osmanlı Devleti'nden miras kalmıştır (Sarınay, 2011: 352-353).

Türkiye'deki uluslararası göç ve modernite/ulus-devlet ilişkisi üç dönem içinde değerlendirilebilir (İçduygu, 2014a: 48):

- 1923-1950 Dönemi: Erken Cumhuriyet dönemini içermektedir. Ulus-devletin temelini atıldığı yıllardır.
- 1950-1980 Dönemi: "Ulus-devletin ve modernite'nin yerel olarak derinleştiği" yılları içermektedir.
- 1980-günümüz: "1990'lı yıllarla birlikte gelen son dönem ise küreselleşmenin yoğunluğunu hissettirdiği yıllarda, Türkiye'deki ulus-devletin dünya ile eklemlenmesinin ivmesinin hızlandığı" bir döneme denk gelmektedir.

2011 yılında başlayan ve günümüzde de hala devam etmekte olan Suriyelilerin göç hareketinin de eklemlenmesiyle yeni bir dönem sözkonusu olabilir. 20 Ağustos 2020 tarihi itibarıyla İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün verilerine göre Türkiye'de kayıt altına alınan geçici koruma kapsamındaki Suriyeli sayısı 3.609.884'tür (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020). Çalışmamızın dahil olduğu 1923-1950 dönemini ayrıntılı olarak incelemekte fayda vardır.

3.1. 1923-1950 Dönemi

"Ulus-devlet inşası sürecinin temel atma evresi olarak adlandırabilecek bir dönem olarak" 1923-1950 yılları Türkiye'de nüfus hareketleri anlamında iki temel olguyu içermiştir (İçduygu, 2014a: 54):

1. Eskiden Osmanlı Devleti'nin sınırları içinde kalan ülkelerdeki "Türk ve Müslüman nüfusun" Türkiye'ye göçünün sağlanması.

1920'lerden bu tarafa göç hareketleri devam etmiş, ancak bu erken dönemin hareketleri büyüklüğü ve doğası açısından, son yıllardakilerden ayrı bir yol izlemiştir. Bu dönemi çoğunluklu olarak "çevre ülkelerde yaşayan etnik Türklerin ya da Türk kimliğine kolay uyum sağlayacak etnik kimlik

ve kökenlerden gelen kişilerin” göçü oluşturmuştur (İçduygu, 2014b: 222). Özellikle Balkan Savaşı sonrasında başlayan süreç Cumhuriyet döneminde yine özellikle “Balkanlardaki Türk ve Müslüman nüfusun Türkiye’ye siyasi bir iradenin planlaması ile düzenlenen göç hareketleri” ile devam etmiştir

2. Gayrimüslim nüfusun yurtdışına göçü.

Budönemdetoplamnüfusiçindeki garimüslimlerin oranı yaklaşık %3’ten %1’lere (350.000’lerden 225 000’lere) düşmüştür (İçduygu, 2014a: 54). Dolayısıyla bu dönemde Türkiye Cumhuriyeti “ilk iskân sorunu” ile karşılaşmıştır. Bunlardan birincisi, Lozan Antlaşması’ndan sonra Yunanistan ile yapılan nüfus değişiminden sonra da devam eden Balkan ülkelerinden olan göçtür. Bu yer değiştirmeleri kişiler kendi istekleriyle gerçekleştirmektedir. Ancak daha önceki zorunlu yer değiştirmelerin bir uzantısıdır. İkincisi ise özellikle yeni Cumhuriyet’in, “karşılaştığı Doğu Anadolu isyanları sonrasında zorunlu nüfus yer değiştirmelerini bir çözüm olarak görmesinden” kaynaklanmaktadır. Böyle bir çözümün uygulanabilmesi tek parti rejiminin varlığı ile sıkı sıkıya bağlantılıydı. 2510 Sayılı Kanun iç iskân için de kurallar koymaktadır. Bu kuralların arkasında 1925 tarihli Şeyh Sait İsyanı, 1930 tarihli Ağrı İsyanı ve 1937 tarihli Dersim İsyanı’nın etkileri vardır (Tekeli, 1994: 217-218).

1920’lerin ortalarından itibaren özellikle Bulgaristan ve Romanya etnik yapısını türdeş duruma getirmek için azınlıkları “kaçırmağa” dair politikalar uygulamakta, ırkçı hareketleri görmezlikten gelmekteydi (Duman, 2009: 474). Özetle, Türkiye, 20. yüzyılda geniş ölçüde göç hareketlerinin olduğu bir ülkedir. Balkan Savaşı, I. Dünya Savaşı sonunda hızlanan göç hareketleri Cumhuriyet’in ilk senelerinde de yoğunluk kazanmıştır. Türkiye için kimi zaman çözülmesi zor yerleşme sorunları meydana getirmiştir (Geray, 1970: 8).

3.2. Türkiye’ye Göçler ve Türkiye’den Göçler

1923’ten beri gelen göçmenlerin fazlalığı nedeniyle Türkiye göçmen “alan” veya “kabul eden” ülke konumuna gelmektedir. 1923 ile 1938 arasında Türkiye’ye gelen “göçmen”, “mübadile edilen (mübadil) ile “sığınan” ların (bunlardan yalnızca yurtda yerleşmelerine izin verilenler) toplamı 801.548 kişi ve 204.028 ailedir. Yıllara göre dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 1. Türkiye’ye Göçler

Yıl	Aile Sayısı	Nüfus
1923	50,259	196,420
1924	52,221	208,886
1925	9,815	39,634
1926	8,201	32,852
1927	6,805	27,172
1928	10,143	40,570
1929	4,785	19,133
1930	3,490	13,694
1931	2,945	11,648
1932	2,905	11,603
1933	6,167	25,656

1934	9,282	34,057
1935	13,002	50,719
1936	8,518	33,074
1937	7,008	26,752
1938	8,734	29,678

Kaynak: Geray, 1970: 11.

Bu dönemde sadece nüfus açısından bakıldığında 1933 yılı 25,656 kişi ile on ikinci sıradadır. İskân Kanunu'nun yılın ortasında yürürlüğe girdiği (21 Haziran) 1934 yılı 34,057 kişi ile altıncı, 1935 yılı ise 50,719 kişi ile üçüncü sıradadır. Dolayısıyla kanun yürürlüğe girdikten sonra Türkiye'ye olan göçlerde bir artış olduğu görülmektedir.

Tablo 2. 1923-1933 Yılları Arasında Göçmen, Mübadele Edilenler ve Sığınanların Geldikleri Ülkeler⁵;

Ülkeler	Göçmenler Sayısı	Göçmenler Sayısına Göre Oranı (%)
Yunanistan	384,000	61.1
Yugoslavya	108,179	17.2
Bulgaristan	101,507	16.3
Romanya	33,852	5.4
Genel Toplam	627.538	100

Kaynak: Geray, 1970: 13.

1923-1933 yılları arasında Yunanistan'dan gelen göçmen (göçmen, mübadele edilenler ve sığınanlar) sayısı 384.000, yani toplam göçmen sayısının % 61.1'i iken; Yugoslavya'dan gelen göçmenlerin sayısı 108.179, yani toplam göçmenlerin % 17.2'sidir. Bulgaristan'dan gelen göçmen sayısı 101.507 (toplam göçmen sayısının % 16.3'ü) ve Romanya'dan gelen göçmen sayısı ise 33.852 (toplam göçmen sayısının % 5.4'ü) şeklindedir.

Tablo 3. 1934-1960 Yılları Arasında Göçmen, Mübadele Edilenler Ve Sığınanların Geldikleri Ülkeler

Ülkeler	Göçmenler Sayısı	Göçmenler Sayısına Göre Oranı (%)
Bulgaristan	272,971	47,0
Yugoslavya	160,922	28,8
Romanya	87,476	15,0

5 "1923-1933 yıllarında Yunanistan'dan 'mübadil' olarak gelenler dışında kalanların geldikleri ülkelere ilişkin hiç bir bilgiye rastlayamadık. Bu nedenle 1927-1935 nüfus sayımları arasında Bulgaristan, Romanya ve Yugoslavya'da doğmuş olanlar sayısındaki artış hesaba alınarak bir tahmin yapılmıştır." (Geray, 1970: 13).

Yunanistan	23,788	4,1
Türkistan	2,128	0,3
Öteki Ülkeler	12,345	2,0
Sığınanlar (b) ⁶	16,993	2,8
Genel Toplam:	576.623	100

Kaynak: Geray, 1970: 13.

1934-1960 yılları arasında Bulgaristan'dan göç edenlerin sayısı 272.971, yani toplam göç edenlerin %47'si iken; Yugoslavya'dan göç edenlerin sayısı 160.922, yani toplam göç edenlerin %28,8'idir. Romanya'dan göç edenlerin sayısı 87.476 (toplam göç edenlerin % 15'i), Yunanistan'dan göç edenlerin sayısı ise 23.788 (toplam göç edenlerin % 4,1'i) şeklindedir.

1923-1933 yılları arasında Türkiye'ye en çok göç sırasıyla Yunanistan, Yugoslavya, Bulgaristan ve Romanya'dan gelmektedir. 1934-1960 yılları arasında ise Türkiye'ye en çok göç sırasıyla Bulgaristan, Yugoslavya, Romanya ve Yunanistan'dan gelmektedir.

İlk dört ülke aynı kalmakla beraber, sıralama değişmiştir. 1923-1960 yılları arasında Türkiye'ye toplam olarak yaklaşık 1.204,161 kişi göç etmiştir. Türkiye'ye gelen 1,204,205 göçmenden %72,8'ini meydana getiren 889,042 kişinin hangi illere yerleştirilmiş oldukları tespit edilmiştir. 1923-1960 yılları arasında Türkiye'ye gelen mübadil ve göçmenlerin çoğunluğunun Marmara ve Ege Bölgesine yerleştirildikleri görülmektedir. Göçmenlerin %5,6'sı Balıkesir'e, %7'si Bursa'ya, %7,8'i Kırklareli'ne, %9'u İstanbul'a ve %9,4'ü Tekirdağ'a yerleştirilmiştir. Göçmenlerin %10'u ise Edirne'ye yerleştirilmiştir. Dolayısıyla en çok göçmen yerleştirilen il Edirne'dir (Geray, 1970: 18; Sarımay, 2011: 362-363). Bilecik, Çanakkale, Manisa, Niğde, Samsun göçmenlerin yerleştirildiği diğer illerden bazılarıdır.

Tablo 4. Bazı İllerin Nüfus Artışında Yerleştirilen Göçmenlerin Payı (1923 -1960)

İller	Yerleştirilen Göçmen Sayısı	Nüfus Artışında Göçmenlerin Payı (%)
Edirne	84,946	71,3
Tekirdağ	83,329	57,8
Kırklareli	69,402	52,1
Niğde	28,032	30,7
Bilecik	7.736	24,1
Bursa	63,057	21,5
Balıkesir	50,065	20
Çanakkale	26,116	16,7
Manisa	31,098	10,9
Samsun	29,978	7,9
İstanbul	80,721	7,1

Kaynak: Geray, 1970: 19.

⁶ "Yurdumuza sığınanlardan nereden geldikleri bilinenler, ilgili ülkeye eklenmiştir." (Geray, 1970: 13).

Göçmen sayısının kimi illerde nüfus artışı içindeki yüzde oranı oldukça yüksektir. Nüfus artışında göçmenlerin payı; Bursa için %21.5, Bilecik için %24.1, Niğde için %30.7, Kırklareli için %52.1, Tekirdağ için %57.8 ve Edirne için ise %71.3'tür (Geray, 1970: 18-19). Toplu göç amacıyla Türkiye'den bu dönemlerde gidenlere ilişkin bilgi kısıtlıdır. Daha çok yabancı kaynaklardan sağlanan veriler söz konusudur. Bunlar da belirli yılları ve süreleri kapsamaktadır:

1. 1923 Lozan Antlaşması uyarınca Yunanistanlı Türkler ile Türkiyeli Rumlar mübadeleye tabi tutulmuşlardır. 149,851 Rum'un, Türkiye'den Yunanistan'a gittiği anlaşılmaktadır.
2. İkinci göç hareketi İsrail'e yönelmiştir (Geray, 1970: 9-10). İsrail devletinin kuruluşundan sonra özellikle alt gelir diliminde bulunan Türkiyeli Yahudilerin kitle halinde bir göçü olmuştur (Tekeli, 1994: 217). 1948-1957 yılları arasında 38.100 kişi Türkiye'den İsrail'e göç etmiştir.

Diğer bilgiler 1954'ten sonrasını içermektedir. İstatistik Genel Müdürlüğü (Sonrasında Türkiye İstatistik Kurumu) Türkiye'den göç amacıyla çıkanlar konusunda 1954 yılından beri sayılar vermektedir (Geray, 1970: 9-10).

4. 1934 TARİHLİ 2510 SAYILI İSKÂN KANUNU

Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren yürürlüğe konulan üç iskân kanununun her biri, göç hareketlerinin kontrolünde ve uygulanan göçmen politikalarında referans alınan temel hukuki düzenlemeler olmuştur (Kılınç, 2017). Bunlar: i. 1926 tarihli 885 sayılı İskân Kanunu, ii. 1934 tarihli 2510 sayılı İskân Kanunu iii. 2006 tarihli 5543 sayılı İskân Kanunu'dur.

2510 Sayılı İskân Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden kısa bir süre önce Kars mebusu Ömer Kamil, Kars vilayeti ile Beyazıt, Erzurum vilayetlerinin bazı kısımlarında mülteci ve muhacir iskânı hakkında Meclise bir kanun teklif etmiştir. Teklif şu şekildedir: Kars vilayetiyle Beyazıt vilayetinin İğdır, Tuzluca, Erzurum vilayetinin Oltı, Çoruh vilayetinin Artvin, Savşak, Borçka kazaları ve Kemalpaşa nahiyesi halkından iken seçim haklarını Sovyet Rusya ve federasyonuna girmiş devletlerden yana kullanıp gitmiş olan Rusya tebaasından kalma, devlet malı arazi, evler Rusya ve federasyonuna dahil devletler topraklarından, diğer mahallerden muhacir ve mülteci olarak gelmiş, yerli halktan olup başka yerlerde yerleştirilmiş olanlara, hiç veya kafi derece toprağı olmayan yerlilere, bu yerler halkından olup istilalar dolayısıyla yangın görmüş kimselere parasız temlik ve üzerlerine tapu kaydı yapılarak iskân edilir. Tapu harcı, pul ve diğer resimler alınmaz (Akşam Gazetesi, 27 Nisan 1934: 2).

Gerekçesi ile Dahiliye Vekâletince (İçişleri Bakanlığı'nca) hazırlanan "İskân Kanunu Tasarısı" Başvekâletin (Başbakanlığın) 2 Mayıs 1932 günlü yazısı (334) ile TBMM Başkanlığına sunulmuş; Dahiliye, İktisat, Millî Müdafaa, Hariciye, Maliye ve Bütçe (İçişleri, Ekonomi, Milli Savunma, Dışişleri, Maliye ve Bütçe) Encümenlerine 5 Mayıs 1932'de havale edilmiştir. Dahiliye Encümeni, tasarı üzerindeki incelemesinde, bahsi geçen encümenlerden seçilecek üyelerle kurulacak bir Muvakkat (Geçici) Encümende tasarınnın görüşülmesinin daha uygun olacağını Genel Kurula arz etmiş, 27 Kasım 1933'deki birleşimde (335) okunan bu öneri üzerine, tasarınnın havale edildiği altı encümenden seçilecek üçer üyeden oluşan Muvakkat Encümende görüşülmesi kararlaştırılmıştır. Muvakkat Encümen, tasarı üzerindeki incelemeleri altı ayda tamamlayarak yeniden hazırladığı ve "Yerleştirme Kanunu" olarak

adlandırdığı tasarı ve raporunu 27 Mayıs 1934'te Başkanlığa sunmuştur. Encümen, raporunda önce doğudan batıya göçlerin bir açıklamasını yapmış, Türkiye'nin nüfus ve toprak durumuna geçerek değerlendirme ile raporunu sona erdirmiştir (Çoker, 1996: 348). Muvakkat Encümeni'nde kanun tasarısında anlatım ve dil konusunda değişikliklere gidilmiştir. Ülkedeki egemen zihniyetin de tesiriyle dile katılmaya çalışılan yeni kelime ve terimler kullanılmıştır(Gök, 2005: 70).

Kanunun gerekçesinde (I/335 numaralı İskân Kanunu Lâyihası ve İskân Muvakkat Encümeni Mazbatası, 1932; İnan, 2016: 25); Osmanlı Devleti'nin iskân politikaları değerlendirilmekte, 17. yüzyıl başlarından itibaren askeri ve siyasi mağlubiyetler sonucu sınırlar küçüldükçe yabancı egemenliğinde yaşayamayan ve hükümetlerin politikalarından dolayı yurtlarını terk ederek ana vatana sığınan muhacir kabilelerinin üç yüzyıldan beri devam ettiği vurgulanmaktadır. Osmanlı'nın bu muhacirleri sistemli bir iskân politikasına tabi tutmadığı iddia edilmektedir. İskân ederken, Türk kültürü içinde muhacirleri kaynaştıramamasından⁷ ve Anadil olarak Türkçe'nin benimsenmesini sağlamaya uğraşmamasından dolayı hoşnutsuzluk dile getirilmekte ve neticeleri incelenmektedir. Eleştirilen bir diğer konu, Devletin, aşiretleri iskân politikasıdır. Aşiretlerin, beyliğin, ağalığın bir "idare tarzı" biçiminde kabul edildiği hükmünün üzerinde durularak, bu halin neden olduğu problemler üzerinde durulmaktadır. ("Aşiretleri kendi hallerine bırakmak, hatta reis ve ağalarının aşiret üzerindeki nüfuzlarını takviye etmek ve onları ağalar ve beyler vasıtasile Hükümete bağlamak gerek birbirleriyle ve gerek meskun halk ile aralarındaki ihtilâf ve münafetleri beslemek ve idame etmek idareimutlakının başlıca siyaseti idi.")

Kanunun amaçlarını kanunun gerekçesi üzerinden irdelediğimizde öncelikle görülmektedir ki devletin düşüncesi yalnız muhacir getirerek yerleştirmek değildir (İskân Kanunu Muvakkat Encümen Mazbatası, 1934). Öte yandan iki temel amaç öne çıkmaktadır. İlki, "Türk kültürünü kuvvetlendirmek ve dil davasını" çözüme ulaştırmaktır. Bu amaçla yurda "Türk kültürüne bağlı göçmen getirtmek ve Türk kültürlü nüfusu yoğunlaştırmak" zaruridir (Gök, 2005: 70). Yurtdışında kalmış soydaşlarımız getirtilerek bu geniş topraklar üzerinde onlara yurt tutturmak gereklidir. Eldeki kanunlar bu büyük işi başaracak güçte değildir (İskân Kanunu Muvakkat Encümen Mazbatası, 1934). Ayrıca "Türk kültürüne uzak kalmış olanların ülkede yerleşerek onlara Türk kültürünü benimsetmek için Devletin yapacağı işler" bu mevzuatta alenen belirtilmiştir. Bu gibileri "Türk kültüründe eritmek ve onları Türk oldukları için daha sağlam yurda bağlamak" yöntemlerini anlatmıştır (İskân Kanunu Muvakkat Encümen Mazbatası, 1934).

Kanunun gerekçesindeki bilgiler, bu istikametteki düşüncüyü ortaya koymaktadır: "Türkiye Cumhuriyeti de ancak gönül ve kafa birliği ile dil birliğini göz önüne alarak bir soyun tek çocuğu saydığı Türklüğün iç ve dış güçlerini birleştirip yükselterek her şeyi ancak bu büyük Türke bağlamayı kendisine ülkü ve amaç yapmıştır." (İskân Kanunu Muvakkat Encümen Mazbatası, 1934). Bahsedildiği gibi bu kanunda yalnızca "muhacir getirerek yerleştirmek" düşüncesi yoktur (İskân Kanunu Muvakkat Encümen Mazbatası, 1934):

...Burada en canlı ve köklü düşünce yapılacak iş, *yerleştirmenin bilgi yolunda yapılmış*

7 "Türk ırkına ve harsına mensup muhacirler bile blok halinde ayrı yerleştirilmek yüzünden ırkdaşlarına bütün bir Osmanlı devrinde ısınamadılar, gittiler." (I/335 numaralı İskân Kanunu Lâyihası ve İskân Muvakkat Encümeni Mazbatası, 1932).

olması ile beraber binlerce yıldan beri dönüp dolaşan dağınık Türkleri topraklayarak artık bu göçebe yaşayışına bir son vermek ve kültür işini kökünden kesmek için buraya açık ve kestirme kurallar konmuştur...

Ülkede nüfus ortalama kilometre kareye (murabbına) 18 kişi düşmektedir. Milli üretimi arttırmak ve kıymetlendirmek amacıyla ekilmeyen arazilerin tarıma kazandırılmasını temin etmek için var olan nüfusu dışarıdan gelecek ırkdaşlarla ve içeride de doğumla artırılması hedeflenmektedir. Yörüklerin ve aşiretlerin gezgin halden ikamet eden hale getirilerek kültürel, siyasi ve askeri açılardan bazı yerlerin boşaltılması gerekmektedir (I/335 numaralı İskân Kanunu Lâyihası ve İskân Muvakkat Encümeni Mazbatası, 1932; Gök, 2005: 71).

İskân Kanunu ile ilgili olarak 7 Haziran 1934 tarihli oturumundaki ilk görüşmede kanunun dili, içeriğinin önüne geçmiştir. Kanunun yapılışında Türkçe'ye büyük önem verilmiştir. Örneğin, Şebinkarahisar milletvekili Sadri Maksudi: “dil ıslahı işinde önyak olmak fikrile ilk defa olarak tamamen öz türkçe yazılmış bir kanun lâyihası bize geliyor. Bunun önünde diz çökmek lâzımdır.” diyerek görüşünü beyan etmiştir (Maksudi, 1934: s. 71). Ancak bu tasarının yazılış tarzının Meclise gelen diğer tasarılarından başka tarzda olması münakaşalarına neden olmuştur. Henüz dilimize yerleşmemiş bazı yeni Türkçe kelimelerin kanunun hedeflediği gayeyi tamamıyla ifade edemeyeceği noktasında birçok itiraz yapılmıştır (Akşam Gazetesi, 08 Haziran 1934: 2)

Mecliste (ilk toplantıda) 48. maddenin haricindeki maddeler neredeyse olduğu gibi kabul edilmiştir. Tartışmalar çoğunlukla “Türkleştirme, Türk ırkının yüceliği, Türk dili, Türkçe” gibi mevzular üzerinde yoğunlaşmıştır. Kanunun genelinde yapılan görüşmelerde ülkede bir dil, ırk ve kültür birliğinin inşa edilmesi yönünde görüş belirtilmiştir (Gök, 2005: 75).

Bu kanun çok önemli konuları kapsamaktadır. Dahiliye Vekili Şükrü Kaya'nın ifadesine göre; ilk önce nüfusla, ikincisi göçmenlerle ilgilidir. Üçüncüsü içerideki seyyar aşiretlerle ve dördüncüsü de topraksız ve başkalarının toprağında çalışan topraksızlarla ilgilidir. Kanun bahsi geçen dört açıdan incelenirse, her dördüne ayrı ayrı çare arandığı görülecektir (Kaya, 1934: 140).

2510 Sayılı Kanun'un hazırlanma gerekçesinde dış göçlerin etkisi bulunmaktadır. Ayrıca devlet tarafından da bu göçler desteklenmekteydi. Türkiye, dışarıda kalan unsurlarını sınırları içinde toplamakta üç fayda görmekteydi. Bunlar (Pekel, 1938: 8'den aktaran Sarı, 2010: 164):

1. Boş topraklarını işletmek ve nüfusu çoğaltmak.
2. İçerideki unsurları temsil etmek.
3. Dışarıda ve bilhassa Balkanlarda kalan unsurlarını kurtarmaktır.

Büyük toprak parçalarının ya kullanılmamakta olması ya da toprak ağalarının elinde toplanmış olması nedeniyle toprak sorununa çözüm bulmak, 2510 Sayılı Kanun'un hazırlanış gerekçelerinden biridir. Başka bir sebep ise Doğu ve Güneydoğu'daki isyanların önünü almaktır. Bu nedenle bu gibi kimseler başka yerlere nakledilirken, bunların yerine ise dışarıdan gelen Türk unsuru yerleştirilecekti (Sarı, 2010: 164).

Özetle birinci amaç, Türk kültürünü güçlendirmek, ülkeye bu amaçla kültüre bağlı göçmen gelmesini sağlamak, Türk kültürlü nüfusu sıklaştırmak ve kültüre tabi bulunmayanları bir yerden başka bir yere taşıyarak, bu kimseleri Türk kültürüne bağlamak ve Türk kültürünü içlendirmek. İkinci olarak, ülkede nüfusun dağılışı biçimini siyasal, ekonomik ve askerlik bakımlarından değiştirmektir. Bu amaçla da örneğin az topraklı veya topraksız çiftçileri, yaşama koşullarının iyi bulunmadığı köyleri daha iyi yerlere taşındırmak icap etmektedir. Bazı yerleri ise askerlik, siyasal ve kültürel sebeplerden dolayı boşaltmak gerekmektedir (Nuri, 1935: 2).

4.1. İskân Kanununun Temel Maddeleri

İskân Kanunu 52 maddeden ve Mukaddeme İskân Mıntıkları ile beraber toplamda 10 bölümden oluşmaktadır. Sırasıyla bölümler: Muhacirlerin ve Mültecilerin Kabulü, İçerde, Nakiller, Kültür ve İdare Tedbirleri, İskân, Mecburiyetler, Tasfiye ve İstihkak Mazbataları, Muafiyetler, Malî Hükümler, İskân Komisyonu, İcraî Hükümler ve Müteferrik Hükümler şeklindedir.

Madde 1: “Türkiyede Türk kültürüne bağlılık dolayısıyla nüfus oturuş ve yayılışının, bu kanuna uygun olarak, İcra Vekillerince yapılacak bir programa göre, düzeltilmesi Dahiliye Vekilliği (İçişleri Bakanlığı)’ne verilmiştir.”

Erder (2014: 123)’e göre, tartışmalarda alenen ortaya konulmasa da bu maddeden toplumsal problemlerin çözümü için “asimilasyon politikasının” kullanıldığı belli olmaktadır. Kanunla, “Türk kültürüne bağlılık” için nüfusun yeniden dağıtılması esas hedef olarak belirtilmektedir. 20. yüzyılın başından 2. Dünya Savaşı’na kadar olan dönem “asimilasyon” kavramının öne çıktığı, “ulus-devlet merkezli anlayışlarla bir yandan daha çok o ülkenin etnik ve dinsel kimlik yapısına ‘uygun’ yabancıların göçlerinin cesaretlendirildiği ve o kimliğe uymayanların da kısa sürede asimile olmalarını öngören” perspektifin belirgin olduğu dönemdir (İçduygu, 2014a: 66-67).

Birinci madde 1935 tarihli 2848 Sayılı “İskân Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun⁸” un 1. maddesi ile “Türkiyede Türk kültürüne bağlılık dolayısıyla nüfus oturuş ve yayılışının bu kanuna uygun olarak İcra Vekilleri Heyetince yapılacak bir programa göre düzeltilmesi Dahiliye ve Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekilliklerine verilmiştir.” şeklinde; 1947 tarihli 5098 Sayılı “İskân Kanununun Bazı Maddelerinin Kaldırılmasına, Değiştirilmesine ve Bu Kanuna Yeniden Bazı Madde ve Fıkralar İlâvesine Dair Kanun⁹”un 1. maddesi ile “Muhacir ve mültecilerle göçebelerin ve gezginci çingenelerin yurt içinde yerleştirilmeleri; Türk kültürüne bağlılık ve nüfus oturuş ve yayılışının düzeltilmesi amacıyla Bakanlar Kurulunca yapılacak programa uygun olarak İçişleri ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlıklarınca tertiplenir” şeklinde değiştirilmiştir. İçeriğe yönelik asıl değişiklik 1947 yılında yapılan değişikliktir.

Madde 2: Türkiye, Dahiliye Vekilliği (İçişleri Bakanlığı)nce yapılıp İcra Vekilleri Heyetince onaylanacak haritaya göre iskân bakımından üç tür bölgeye ayrılır. Dolayısıyla iskân bölgeleri belirlenir.

8 1935 tarihli 2848 Sayılı “İskân Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun”, 21 Kasım 1935 tarihli 3162 Sayılı Resmi Gazete.

9 1947 tarihli 5098 Sayılı “İskân Kanununun Bazı Maddelerinin Kaldırılmasına, Değiştirilmesine ve Bu Kanuna Yeniden Bazı Madde ve Fıkralar İlâvesine Dair Kanun”, 24 Haziran 1947 tarihli 6640 Sayılı Resmi Gazete.

1 numaralı bölgeler: Türk kültürlü nüfusun yoğunlaşması¹⁰ istenen yerleri,

2 numaralı bölgeler: “Türk kültürüne temsili istenilen nüfusun nakil ve iskânına” ayrılan yerleri,

3 numaralı bölgeler: “Yer, sıhhat, iktisat, kültür, siyaset, askerlik ve inzibat sebepleriyle boşaltılması istenilen ve iskân ve ikamet yasak edilen” yerleri kapsamaktadır (2510 Sayılı İskân Kanunu).

Türkiye’yi iskân açısından bölgelere ayıran ve uygulamanın nasıl yapılacağını anlatan tartışmalı bir maddedir. Bu bölgelerde iskân edilenlere verilen haklar da aynı değildir (Gök, 2005: 86).

Madde 3: Türkiye’ye yerleşmek amacıyla dışarıdan, tek olarak ya da toplu olarak gelmek isteyen Türk soyundan iskân edilen veya göçebe fertler ve aşiretler ve Türk kültürüne bağlı iskân edilen kimseler Dahiliye Vekilliği (İçişleri Bakanlığı)’nin emriyle kabul olunurlar. Bunlara “muhacir” denir. “Kimlerin ve hangi memleketler halkının Türk kültürüne bağlı sayılacağı İcra Vekilleri Heyeti” kararıyla tespit olunur. Türkiye’de yerleşmek maksadıyla olmayıp bir zorunluktan dolayı geçici oturmak üzere sığınanlara “mülteci” denir (2510 Sayılı İskân Kanunu).

“Muhacir” ve “mülteci”nin¹¹ tanımları yapılmış ve bunların kabul şartları belirli duruma getirilmiştir. Bu kavramlar arasındaki karışıklık da bu sayede ortadan kaldırılmıştır. 4. madde de yer alanlar dışındaki mülteciler Türkiye’de yerleşmek ister ve bunu yazı ile buldukları yerin Hükümetine bildirirler ise “muhacir” gibi işlem uygulanır. Öteki mülteciler için Vatandaşlık Kanunu hükümleri uygulanır (2510 Sayılı İskân Kanunu). Böyle bir madde ülke güvenliği ön plana alınarak yapılmıştır. Kanun, geniş miktarda ve ana dilleri Türkçe olan, Türk soyundan muhacirlerin, Türkiye’ye gelmelerini ve yerleşmelerini sağlamaktaydı. Göç akınının, Romanya, Yugoslavya ve Bulgaristan’dan geniş ölçekli olarak başlamış olması önemlidir (Sarı, 2010: 165-166).

Madde 4: “A: Türk kültürüne bağlı olmayanlar,

B: Anarşistler,

C: Casuslar,

Ç: Göçebe çingeneler,

D: Memleket dışına çıkarılmış olanlar Türkiye’ye muhacir olarak alınmazlar.” (2510 Sayılı İskân Kanunu)

Bu madde 2006’da kabul edilen 5543 sayılı İskân Kanunu’nda “Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olmayan yabancılar ile Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı bulunup da sınır dışı edilenler ve güvenlik bakımından Türkiye’ye gelmeleri uygun görülmeyenler göçmen olarak kabul edilmezler.” şeklinde değiştirilmiştir¹² (5543 Sayılı İskân Kanunu).

10 Tekâsüf: 1. “Bir araya gelme, toplanma, sıkışma”.

2. “Yoğun duruma gelme, yoğunlaşma” (<https://sozluk.gov.tr/>, 2020).

11 2006 tarihli 5543 sayılı İskân Kanunu’nun 3. maddesinin 1. fıkrasının d bentine göre ise “Göçmen: Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu halde Türkiye’ye gelip bu Kanun gereğince kabul olunanlardır.” (2006 tarihli 5543 sayılı İskân Kanunu, Resmi Gazete, 26 Eylül 2006, Sayı: 26301).

12 İskân Kanunu, Kanun No: 5543, Resmi Gazete Tarih: 26 Eylül 2006, Sayı: 26301.

Madde 5: Özel bir antlaşma nedeniyle Türkiye'ye zorunlu olarak gelenler antlaşma hükümlerine ve Hükümetçe verilen kararlara göre alınırlar. (2510 Sayılı İskân Kanunu)

Kimin göç edebileceğini, mülteci olabileceğini veya iskân edilebileceğini belirleyen maddeler, göçle ilgili temel kanuni düzenlemeleri oluşturmaları itibariyle önemlidir (İnan, 2016: 26-27).

Madde 7: - A: Türk ırkından olup Hükümetten iskân yardımı istememeyi yazı ile bildiren muhacirler ve mülteciler Türkiye içinde istedikleri yerde yerleşmeğe serbest bırakılırlar. Hükümetten iskân yardımı isteyenler Hükümetin göstereceği yerlere gitmeğe mecburdurlar.

B: Türk ırkından olmayanlar, Hükümetten yardım istemeseler bile, Hükümetin göstereceği yerde yurt tutmağa ve Hükümetin izni olmadıkça buralarda kalmağa mecburdurlar. İzinsiz başka yere gidenler ilk defasında yerlerine çevrilirler. Tekerrürü halinde İcra Vekilleri Heyeti kararıyla, vatandaşlıktan düşürülürler.

C: Türkiye'ye geldikleri tarihten itibaren iki yıl içinde iskân istemeyen muhacir ve mültecilere iskân yardımı yapılamaz (2510 Sayılı İskân Kanunu).

Bu düzenlemeyle Türk kimliği bir kez daha göçmen politikalarında belirleyici konumda olmuştur (Bulgur, 2017). Kanunda ailelerin parçalanmasını ve firarları önlemek için 16. maddede de düzenleme yapılmıştır.

Madde 16- A: Karı ve koca bir aile olarak iskân edilir;

B: Evlenmemiş çocuklar, çocuksuz erkek ve kadın dullar, ana ve baba ile veya bunlardan sağ olanı ile birlikte iskân görürler;

C: Anasız ve babasız torunlar dede ve büyük analarile veya bunlardan sağ olanile birlikte iskân edilirler. Ancak torunların hisseleri tapuda kendi adlarına yazılır;

Ç: Anasız ve babasız çocuklar birlikte bulunduğu ve yaşadığı kan, civar ve sıhri hısımlarile birlikte yerleştirilirler. Bunların da hisseleri tapuda kendi adlarına yazılır.

D: Anasız ve babasız çocuklar, kan ve civar veya sıhrî hısımlarından biri, yoksa kendi başlarına iskân görürler. Bunların küçüklerine ayrıca vasi tayin ettirilir.

E: Evli çocuklar ve evli torunlar, başlı başına bir aile olarak iskân görürler;

F: (C) fıkrasındaki torunların, (Ç) ve (D) fıkralarındaki çocukların, üvey çocukların ve evlâtlıkların hisseleri evleninceye kadar hiç bir suretle satılamaz, bağışlanamaz ve haczolunamaz;

G: Türk muhacir ve mülteciler hısım ve akrabalarının buldukları yerde iskân olunurlar (2510 Sayılı İskân Kanunu).

Kanunun uygulanması yönündeki çalışmaları önemli bir bölümünü; kimlerin nerelerde, nasıl yerleştirileceğinin belirlenerek, bunun dışında bir yerleştirmenin olmaması anlamına gelen nüfus bölgeleri oluşturmak olmuştur (Sarı, 2010: 167). Açıkçası bu kanunla, herkesin kendi isteği doğrultusunda, kendi

istediği yerde yerleşmelerine, kısaca darmadağınık yerleşmelerine devlet izin vermemektedir. (İskân Kanunu Muvakkat Encümen Mazbatası, 1934). Ayrıca mübadele döneminde yaşanmış olan “ailelerin farklı yerlere yerleştirilmesi ve bunun ardından ailedeki parçalanmalar” ortadan kaldırılmak istenmiştir. Özellikle bu nedene dayanarak “ailelerin iskân alanlarından firarının önüne geçilmesi” büyük bir önem göstermekteydi (Sarı, 2010: 165-166).

Madde 11: A: Anadili Türkçe olmayanlardan “toplulu olmak üzere yeniden köy ve mahalle, işçi ve sanatçı kümesi kurulması veya bu gibi kimselerin bir köyü, bir mahalleyi, bir işi veya bir sanatı” kendi soydaşlarının tekeline vermeleri yasaktır.

B: Türk kültürüne bağlı olmayanlar veya Türk kültürüne bağlı olup da Türkçeden başka dil konuşanlar hakkında kültürel, askerî, siyasî, toplumsal ve inzibatî nedenlerle, İcra Vekilleri Heyeti kararıyla, Dahiliye Vekili (İçişleri Bakanı) gerekli görülen önlemleri almak zorundadır. Toptan olmamak şartıyla başka yerlere nakil ve vatandaşlıktan çıkarmak da bahsi geçen önlemler içerisinde yer almaktadır.

C: Kasabalarda ve kentlerde yerleşen yabancıların tutarı “belediye sınırı içindeki bütün nüfus tutarının yüzde onunu geçemez ve ayrı mahalle kuramazlar.” (2510 Sayılı İskân Kanunu).

Bu kanun, dışarıdan Türkiye’ye gelecek olan ve Türkçe bilmeyen muhacirlerin iskânına aittir ve o dönem Türkiye’de yaşayan çeşitli unsurlarla hiçbir ilgisi yoktur (Akşam Gazetesi, 20 Temmuz 1934: 1-4).

Madde 17- İskân bir aileye, nüfus ve ihtiyacına göre oturacak ev veya ev yeri, sanatkârlara ve tüccarlara ayrıca geçim getirecek dükkân veya mağaza yahut bu gibi yapı veya yeri ve mütedavil sermaye; çiftçilere de ayrıca kâfi toprakla çift hayvanı, alât ve edevatı, tohumluk, ahır ve samanlık veya yeri vermekle yapılır. Köylerde, kasabalarda sanatkârlara dükkândan ayrı yarım istihkak miktarı toprak da verilir.

17. maddenin uygulamasına örnek vermek gerekirse; Tekirdağ’a Balkanlardan gelmiş ve gelmekte olan muhacirlerin toprağa bağlanması ve bir ev sahibi olup üretici vaziyetine geçmesi için Çorlu’da iki yeni köy tesis edilmektedir. Bu yeni köyler (100) hanelik Ömerler ve (120) hanelik Türkmenli köyleridir (Hilmi, 1934: 6). Ayrıca birkaç köyün yeniden tesisi için hazırlık yapılmaktadır (Akşam Gazetesi, 05 Ağustos 1934: 5).

Öte taraftan Babaeski’ye gelen 27 haneden oluşan muhacirler, iskânlarına tahsis edilen Pancar köyüne gönderilmişlerdir. Buraya daha 400 hanelik muhacir gelecek ve iskânları için istasyon yanında büyük ve çağdaş bir numune mahallesi tesis edilecektir. Bu mahalle inşa edilinceye kadar muhacirler, yerli halkın evlerinde misafir edileceklerdir (Akşam Gazetesi, 09 Teşrinisani (Kasım) 1934: 6).

Madde 18: İskânda Hükümetçe verilen talimata göre yapı yapılması amacıyla malzeme ya da para verilebilir. Yapı yapmakta kendileri de çalıştırılabilir (2510 Sayılı İskân Kanunu).

Bu maddeye dayanarak Balkanlardan memleketimize gelen muhacirlerin iskân edildikleri bölgelerde tamamıyla yerleşmelerini temin etmek ve kendilerine bedava ev yapabilmeleri için devlet ormanlarından kereste kesmelerine müsaade edilmesi kararlaştırılmıştır. Muhacirler, kendilerine verilecek

araziyi belirli bir zamanda imar etmeğe mecbur olacaklardır. Bu müddet bittikten sonra adlarına tapu verilecektir. Muhacirlerin yapacakları binaların sağlık koşullarına uygun olması sağlanacaktır (Akşam Gazetesi, 22 Eylül 1934: 3).

Kanununun 17. ve 18. maddelerine göre, iskânda bir aileye, nüfus ve ihtiyacına göre oturulacak ev veya ev yeri verilmesi; yapı yapılması için malzeme veya para verilebilmesi; yapı yapmakta kendilerinin de çalıştırılması söz konusudur.

2510 Sayılı Kanun'un en önemli amaçlarından olan "muhacire toprak vermek ve ona gerekli alet ve edevat temin edildikten sonra muhacirin toprağa bağlanması" birçok olumsuzluğu da ortadan kaldıracaktı (Sarı, 2010: 176-177). İskân edilenlerin bir çoğu çiftçi olduğundan dolayı bunların üretici konuma getirilmesi konusunda öncelikle bunlara toprak dağıtımının yapılması gerekmektedir. Bu konu ile ilgili çalışmalar kanuna göre yapılmıştır (Duman, 2009: 483).

Kanunda muhacirin toprağa bağlanması yönündeki önemli maddeler yer almaktadır. Bu maddelerin hedefinde ülkeye gelen muhacirlerin "bu toprakları benimseyerek kendi malı olarak kabul etmesi ve toprağı en iyi şekilde işleyerek ülke ekonomisine katkıda bulunmasıydı." (Sarı, 2010: 176-177). 2510 Sayılı Kanunla beraber daha önce karşılaşılmış birçok sorun büyük ölçüde ortadan kaldırılmıştır.

Dahiliye vekili Şükrü Kaya'ya göre, gelecek muhacirlere toprak bulmak durumu en önemli sorunlardan biridir. Çünkü elde devlet malı pek az toprak kalmıştır. Buna karşı yapılacak iş mevcut işlenmemiş sahipli toprakları kamulaştırarak dağıtmaktır. Yerli halkın muhacirlere gösterdiği şefkat sayesinde iskân masrafı az olmaktadır. (Akşam Gazetesi, 13 Teşrinisani (Kasım) 1934: 2).

Bu Kanununun amaçlarından biri de, Doğu ve Güneydoğu'dan çeşitli isyanlar nedeniyle iç bölgelere ve Batı illerine gönderilenlerin terk etmiş oldukları mallar ile ilgilidir (Sarı, 2010: s. 166).

Madde 26: 3 numaralı bölgelerden zorunlu naklettirilenler taşınabilen mallarını beraberlerinde götürebilirler. Bıraktıkları taşınmazların mülkiyeti Devlete geçer. "Tasarruf vesikasına bağlı olanlarının sahiplerine 1914 veya daha önceki yıllar vergi, yoksa tapu değerlerinin dört katı üzerinden, tapu ve vergi değerleri olmıyanların emsalinin vergi veya tapu değerlerine bakarak o yerin İdare heyetince takdir edilecek değer üzerinden birer 'istihkak mazbatasası' verilir."

Madde 27: Bu kanun hükümlerine göre "Hükümetçe naklettirilenler veya istekleriyle göç edenler bir yıl içinde eski yerlerindeki menkul ve gayrimenkul mallarını tasfiye etmeğe mecburdurlar. Bu müddet içinde tasfiye etmiyenlerin menkul ve gayrimenkul malları Devletçe tasfiye olunur. Bunlardan isteyenler 26 ncı maddeye göre gayrimenkullerine karşılık Hükümetten istihkak mazbatasası alabilirler. Bu takdirde bu gayrimenkullerin mülkiyeti tam olarak Devlete geçer." (2510 Sayılı İskân Kanunu).

Yeni iskân kanununun daha esaslı ve geniş bir ölçekte uygulanmasını sağlamak amacıyla 1935 bütçesine fazla ödenek konulması kararlaştırılmıştır (Akşam Gazetesi, 23 Teşrinisani (Kasım) 1934: 2). İskân kanununun daha seri ve mükemmel bir surette uygulanması için ise hususi bir iskân teşkilatı vücuda getirilecektir. Bunun için de bütçe encümeni lazım gelen tasarı esaslarını hazırlamaktadır (Akşam Gazetesi, 26 Haziran 1934: 2).

Muhacir ve mültecilerin yeni iskân kanununa göre kabulleri, kayıtları ve nakilleri hakkında dahiliye vekaletince önemli bir yönetmelik hazırlanmıştır. Yönetmeliğe göre (Akşam Gazetesi, 10 Temmuz 1934: 1-4):

1. Muhacir ve mülteciler sınırdan Türkiye'ye girdikleri zaman üç gün içinde vali veya kaymakama müracaat ederek pasaport ve diğer vesikalarını, beraberlerindeki aile bireylerini yazdırarak bir beyanname imza etmeğe mecburdur.

2. Dördüncü madde şartlarını taşıyanlar muhacirdir. Olmayanlar değildir. Türk ırkına mensup olup da müslüman bulunanlar genellikle muhacir olarak kabul olunurlar. Tatarlar, Karapapaklar, pomaklar, boşnaklar, gürcüler, meskun çingeneler de müslüman oldukları takdirde kabul olunurlar. Şüpheli görülenler hakkında soruşturma yapılacaktır.

3. Hükümetten iskân istemeyen Türk muhacirlerin, muhacir kağıtlarına “serbest” kelimesi yazılacaktır. Hükümetten iskân istemediği halde mecburi ikamete tabi tutulanların kağıtlarına iskân edilecekleri yerin ismi ile beraber “mecburi iskân kaydı” konacaktır.

4. Türkiye’de yurt edinmek maksadıyla gelmiş olan mültecilerle Türk kültürüne bağlı olmayan muhacirlere muhacir kağıdı verilmez ve bir yerde de iskân edilmezler. Bu gibilere yalnız ikamet tezkeresi verilerek haklarında yabancı muamelesi uygulanır.

5. Beraberlerinde eşya ve hayvan getirenler vesikalarını vali ve kaymakamlara ibraz mecburdurlar.

6. Muhacir ve mültecilerin iskân kanununun 31. maddesine göre gümrükten geçecek malları varsa eşya kağıtlarından bir nüshası gümrüğe verilecek bu kağıtla eşyalar serbest geçecektir.

7. Kaymakamlığa müracaat eden muhacir ve mülteciler hükümetten iskân istiyorlarsa mahalli amiri onların nüfusunu, konuştukları dili, ana dillerini Türkçe bilip bilmediklerini acele telgrafla nüfus genel müdürlüğüne bildirecekler ve alınacak cevaba göre hareket edilecektir.

Muhacir ve mülteciler Türk ırkına mensup olup da iskân istemiyorlarsa istedikleri yere gitmekte serbesttirler. Yalnız ihtiyari şekilde ikamet edecekleri yeri bildirmeğe mecburdurlar. Türk ırkına mensup olmayanlar hükümetten iskân istemeseler bile serbest bırakılmayacak, hükümetin gösterdiği yerde oturacaklardır.

8. Muhacir ve mülteciler kaymakamlığa müracaat edince hükümet tabibi tarafından mecburi muayeneye tabi tutulacaklardır. Hastalık ortaya çıkarsa tedavisi mecburen yapılmak üzere en yakın hastanelere yatırılacaklardır. Muayene işi bitmeden sevkiyat işi yapılmayacaktır.

9. Devlet veya idarei hususiye (özel) ve belediye hastanelerinde tedavi edilen muhacir, mülteci ve göçebeler ve nakil olunanlar hastanelere kadar ve hastanelerden iskân yerlerine kadar devlet kara ve deniz nakliye araçlarından bedava, imtiyazlı şirketlerin de asgari tarifelerinden yararlanacaklardır.

10. Tabiiyet beyannameleri aile reisine veya ailenin reşit olan erkek veya kadınına imza ettirilecektir. Reşit olmayanlar da muhacir sayılmaktadır. Beyanname vermeğe mecburdurlar.

SONUÇ

Dahiliye vekili Şükrü Kaya, anayurda gelen muhacirlerin vaziyetleri hakkında Manisa milletvekili Refik Şevket'in soru önergesine cevap vererek şu açıklamada bulunmuştur:

- Cumhuriyetin ilanı olan 1923'den 1933 tarihine kadar Türkiye'ye gelen muhacirlerin miktarı mübadil olarak 379,913: muhacir olarak 248,392'dir. Bunlara arazi, oturacak yer verilmiştir.
- 1933'den 1934 Haziran'ına kadar gelen muhacirlerin miktarı 15,319 dur. 1 Haziran 1934'ten beri gelen muhacirlerin toplamı ise 11,924 tür. Gelen muhacirlere toprak verilmiştir. (Akşam Gazetesi, 13 Teşrinisani 1934: 2).

Türkiye, gelen göçmenleri 1934'ten sonra 2510 Sayılı İskân Kanunu'na göre yerleştirmiştir. "Bu kanunu uygulayan İskân Umum Müdürlüğü 21 Ekim 1935 tarih ve 2849 sayılı yasayla Dahiliye Vekaletinden ayrılarak Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletine" bağlanmıştır. "Türkiye'de yerleşmek amacıyla gelmek isteyen, Türk soyundan ve Türk Kültürüne bağlı olanlar" 2510 Sayılı Kanuna göre, Dahiliye Vekaleti (İçişleri Bakanlığı) emri ile kabul edileceklerdir. Bunlardan, iskân yardımı isteyenler devletin gösterdiği alanlara yerleşecekler; iskân yardımı istemeyenler istedikleri yerlere yerleşebileceklerdir. Türk ırkından olmayanlar ise hükümetten iskân yardımı istemeseler bile hükümetin göstereceği yerlerde oturacaklar hükümetten izin almadan yerlerini değiştiremeyeceklerdir. (md 7.) İskân yardımından yararlanmayı gelenlerin çoğunluğu istemiştir. 1923-1933 yılları arasında "157.736 aileye, aile başına ortalama 39,6 dekar olmak üzere 6.248.928 dekar kültür toprağı" dağıtılmıştır. 1934-1949 yılları arasında ise "62.849 aileye, aile başına 45,6 dekar olmak üzere toplam 2.866.685 dekar kültür toprağı" verilmiştir. Bahsi geçen muhacirlere ya bir ev yaptırılmış ya da hazine elinde bulunanlardan verilmiştir. Bunun haricinde üretici hale gelmelerini sağlayacak yardımlar yapılmıştır (Tekeli, 1994: 217).

İskân politikasında yeni bir dönemin başlangıcı 2510 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesi olmuştur. 2510 sayılı Kanun, nüfus politikasının temel ilkelerini ayrıca 1930'lu yılların ulus devlet anlayışını, tehdit ve güvenlik algılamalarını içermektedir. Kapsamlı bir hukuki metindir. İskân uygulamalarına da kaynaklık etmiştir. Bu iskân politikasıyla, ülkedeki nüfusunun yer değiştirmesi ve iskânı, Türk kültürüne bağlı olmayanlar, Türk soyundan olmayıp Türk kültürüne bağlı bulunanlar, Türk ırkına mensup kişiler şeklinde sınıflandırma çerçevesinde yürütülmeye çalışılmıştır. Bu uygulamalar ulusal gücü artırmaya yönelik politikaların bir gereği olarak da uygulanmıştır. Zamanla söz konusu sınıflandırma Kanun'da yapılan değişikliklerle ortadan kaldırılmıştır (İnan, 2016: 29-30).

1934 tarihli İskân Kanunu bir taraftan "Türk soyundan olan ve Türk kültürüne bağlı olanların" "göçmen ya da mülteci" olarak gelmelerini kolaylaştırmayı hedeflerken, diğer taraftan da tanıma uymayanların "göçmen ya da mülteci" olarak gelişlerini önlemeyi amaçlamıştır. Benzer bir anlayışla yasa "Türkiye'de bulunan ancak 'Türk soyundan olmayan ya da Türk kültürüne bağlı yaşamayan' (örneğin, ana dili Türkçe olmayan) vatandaşların Türkiye'de belirli bölgelere yerleştirilerek asimile edilmelerinin düzenlemelerinin nasıl yapılacağını ortaya koymuştur." 2006'ya kadar çeşitli değişikliklerle yürürlükte olan bu yasanın Türkiye'de "ulus-devlet inşası" içindeki rolü önemlidir (İçduygu, 2014a: 55). Özetle, bir ulus devlet olarak kurulan Türkiye Cumhuriyeti ulus devleti oluşturmada göç politikalarını etkili bir araç

olarak kullanmaya çalışmıştır. “Güvenlik kaygılarının belirleyiciliğinde, ulus devletin inşa sürecinin hem aracı hem de tezahürü olarak ülke nüfusunu nitelik olarak artırma, nicelik olarak ise benzeştirme politikaları, göçmen kabul politikalarıyla” desteklenmiştir (İnan, 2016: 29).

Etik Beyanı: *Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu yazar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde KAYPOD Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazarına aittir.*

Yazar Katkıları: *Bilge Kağan Şakacı, çalışmanın tüm bölümlerinde ve aşamalarında katkı sağlamıştır.*

Çıkar Beyanı: *Yazar ya da herhangi bir kurum/kuruluş arasında çıkar çatışması yoktur.*

Teşekkür: *Yayın sürecinde katkısı olan hakemler ile editör kuruluna teşekkür ederim.*

Ethics Statement: *The author declare that the ethical rules are followed in all preparation processes of this study. In the event of a contrary situation, KAYPOD Journal has no responsibility and all responsibility belongs to the author of the study.*

Author Contributions: *Bilge Kağan Şakacı has contributed to all parts and stages of the study.*

Conflict of Interest: *There is no conflict of interest among the author and/or any institution.*

Acknowledgement: *I would like to thank the referees and the editorial board who contributed to the publication process.*

KAYNAKÇA

Akıncı, B., Nergiz, A., & Gedik, E. (2015). Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 58-83.

Babaeskide Muhacir İskânı. (09 Teşrinisani (Kasım) 1934). *Akşam Gazetesi*. 6.

Birinci Celse, Açılma Saati: 15, Reis: Hasan B., içinde TBMM Zabıt Ceridesi Devre: IV, Cilt: 23, İçtima: 3, Altmış Beşinci İnikat, 7 Haziran 1934, 66-82

Birinci Celse, Açılma saati: 14, Reis: Hasan B., içinde T.B.M.M Zabıt Ceridesi Devre: IV, Cilt: 23, İçtima: 3, Altmış Sekizinci İnikat, 14 Haziran 1934, 137-163

Bulgur, N. (12-17 Eylül 2017). 20. Yüzyılda Göç Teorileri ve Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları. G. B. Durgun, & T. Korkmaz (Dü.), I. Uluslararası İnsan ve Toplum Bilimleri Kongresi Kongre Kitabı. İçinde Priştine, Kosova.

Cenevre'de 28 Temmuz 1951 Tarihinde İmzalanmış Olan Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşmenin Onaylanması Hakkında Kanun, Kanun No: 359, Kabul Tarihi: 29/8/1961, Resmi Gazete Tarih: 5 Eylül 1961, Sayı: 10898.

Çoker, F. (1996). Türk Parlamento Tarihi TBMM – IV. Dönem 1931-1935 (Cilt I). Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No 11.

Çorluda Muhacirlerin İskânı. (5 Ağustos 1934). Akşam Gazetesi. 5.

D.İ.E Turizm İstatistikleri, İstatistik Yıllıkları, 11, 12, 17, 18, 19 ve 21 Sayılı Ciltleri.

Duman, Ö. (2009). Atatürk Döneminde Balkan Göçmenlerinin İskân Çalışmaları (1923-1938). Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, Bahar (43), 473-490.

Erder, S. (2014). Türkiye’de Değişen Siyasal Konjonktür, Değişen Göç ve İskân Politikaları. A. E. İçduygu İçinde, Türkiye’nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023: Ulus-Devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümlere (S. 77-137). İstanbul: Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi, MiReKoç Proje Raporları.

Ertan, K.A. ve Ertan, B. (2017). Türkiye’nin Göç Politikası. İktisat ve Sosyal Bilimlerde Güncel Araştırmalar Dergisi, 1(2), 7-39.

Geray, C. (1970). Türkiye’de Göçmen Hareketleri Ve Göçmenlerin Yerleştirilmesi. Amme İdaresi Dergisi, 3(4), 8-36.

Gök, S. (2005). Tek Parti Döneminde Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da İskân Politikaları (1923-1950). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

<https://sozluk.gov.tr/>. (2020) Erişim 26 Haziran 2020.

Hammar , T. (1990). Democracy and the Nation State. Avebury, Aldershot.

Hilmi, A. (30 Eylül 1934). Trakyada Muhacirler İçin Yeni Köyler Yapılıyor. Akşam Gazetesi. 6.

Hususi İskân Teşkilatı Layihası. (26 Haziran 1934). Akşam Gazetesi. 2.

<http://madde14.org>. (2020).

I /335 numaralı İskân Kanunu Lâyihası ve İskân Muvakkat Encümeni Mazbatası (Sıra No 189), T.C. Başvekalet Muamelat Müdürlüğü, Sayı: 6/1120, 2 Mayıs 1932, içinde TBMM Zabıt Ceridesi Devre: IV, Cilt: 23, İçtima: 3, Altmış Beşinci İnikat, 7 Haziran 1934.

İçduygu, A. (2014a). Bir Siyaset ve Siyasa Alanı Olarak Uluslararası Göç: Son Yüzyılda Dünya ve Türkiye. A. E. İçduygu içinde, Türkiye’nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023: Ulus-devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümlere (s.26-76). İstanbul: Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi, MiReKoç Proje Raporları.

İçduygu, A. (2014b). Türkiye’ye Yönelen Uluslararası Göç Hareketleri. A. E. İçduygu içinde, Türkiye’nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023: Ulus-devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümlere (s. 222-264). İstanbul: Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi, MiReKoç Proje Raporları.

İçduygu, A., Erder, S., & Gençkaya, Ö. F. (2014). Türkiye’nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023: Ulus-devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümlere. İstanbul: Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi, MiReKoç Proje Raporları.

- İçduygu, A., Erder, S., & Gençkaya, Ö. F. (2014). Giriş. A. E. İçduygu içinde, Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023: Ulus-Devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümlere (s. 13-25). İstanbul: Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi, MiReKoç Proje Raporları.
- İnan, C. E. (2016). Türkiye'de Göç Politikaları: İskân Kanunları Üzerinden Bir İnceleme. Göç Araştırmaları Dergisi, 2(3), 10-33.
- İskân Kanunu, Kanun No: 2510, Kabul Tarihi: 14.06.1934, Resmi Gazete Tarih: 21 Haziran 1934, Sayı: 2733. (1934 Tarihli 2510 Sayılı İskân Kanun).
- İskân Kanunu, Kanun No: 5543, Resmi Gazete Tarih: 26 Eylül 2006, Sayı: 26301.
- İskân Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun, Kanun No: 2848, Resmi Gazete Tarih: 21 Kasım 1935, Sayı: 3162
- İskân Kanununun Bazı Maddelerinin Kaldırılmasına, Değiştirilmesine ve Bu Kanuna Yeniden Bazı Madde ve Fıkralar İlâvesine Dair Kanun, Kanun No: 5098, Resmi Gazete Tarih: 24 Haziran 1947, Sayı: 6640.
- İskân Kanunu Muvakkat Encümen Mazbatası, T. B. M. M. İskân Kanunu Lâyihası Muvakkat Encümeni Karar No 6, Esas No. 1/335, 27 Mayıs 1934, içinde TBMM Zabıt Ceridesi Devre: IV, Cilt: 23, İçtima: 3, Altmış Beşinci İnikat, 7 Haziran 1934.
- Kaya, Ş. (1934). Birinci Celse, Açılma saati: 14, Reis: Hasan B., içinde T.B.M.M Zabıt Ceridesi Devre: IV, Cilt: 23, İçtima: 3, Altmış Sekizinci İnikat, 14 Haziran 1934, 137-163.
- Keleş, R. (1980). Kentbilim Terimleri Sözlüğü . Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kılınç, A. (2017). Hukuksal ve Kurumsal Altyapısıyla Türkiye'de Göç Yönetimi . II. Kentfor: Sanayileşme ve Göç Kıskaçında Kent ve Çevre Yönetimi. Tekirdağ.
- Kimler Muhacir Olarak Kabul Edilecekler? (10 Temmuz 1934). Akşam Gazetesi. 1-4.
- Koç, Y. (2016). İskân. TDV İslâm Ansiklopedisi, Ek-1 Cilt, 650-651.
- Küçük Sanatlar Kanunu. (20 Temmuz 1934). Akşam Gazetesi. 1-4.
- Maksudi, S. (1934). Birinci Celse, Açılma Saati: 15, Reis: Hasan B., içinde TBMM Zabıt Ceridesi Devre: IV, Cilt: 23, İçtima: 3, Altmış Beşinci İnikat, 7 Haziran 1934, 66-82.
- Meclis Müzakeratı – Ana Yurda Gelen Muhacirler. (13 Teşrinisani (Kasım) 1934). Akşam Gazetesi. 2.
- Mecliste Dil Meselesi Görüşüldü. (08 Haziran 1934). Akşam Gazetesi. 2.
- Muhacir İskânı. (27 Nisan 1934). Akşam Gazetesi. 2.
- Muhacirler. (22 Eylül 1934). Akşam Gazetesi. 3.
- Nations, United. (UN) (1978). Demographic Yearbook (Annuaire démographique) . New York:

Department of International Economic and Social Affairs, Statistical Office.

Nuri, Ş. (1935, Ağustos 1). İskân Kanunu ve Yurdlandırma Politikamız . Ulus Gazetesi, 2.

Pekel, G. (1938). İskân ve Muhaceret I. Siyasî İlimler Mecmuası (83), 8.

Sarı, M. (2010). Atatürk Dönemi İskân Politikası'nda 2510 Sayılı Kanunun Yeri ve Önemi . Tarihin Peşinde-Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, (4), 163-184.

Sarı, Y. (2011). Cumhuriyet Döneminde Balkan Ülkelerinden Ankara'ya Yapılan Göçler (1923-1990) . Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, 27(80), 351-388.

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2020). Geçici Koruma. Erişim 31.08.2020. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>

Tekeli, İ. (1994). Involuntary Displacement and the Problem of Resettlement in Turkey from the Ottoman Empire to the Present. S. Shami içinde, Population Displacement and Resettlement Development and Conflict in the Middle East (s. 202-227). New York: Center for Migration Studies.

Trakyada İskân İşleri. (23 Teşrinisani (Kasım 1934). Akşam Gazetesi. 2.

Uluslararası Göç Örgütü (2013). Göç Terimleri Sözlüğü (2 b.) Uluslararası Göç Hukuku No:31.

UNHCR (The United Nations Refugee Agency) (2016). Mülteci ve Göçmen. Erişim 26 Haziran 2020. <https://www.unhcr.org/>

Zlotnik, H. (1987). The Concept of International Migration as Reflected in Data Collection Systems. The International Migration Review, 21(4), 925-946.

1967 Protokolü ile Değişik Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi, 1A(2) Maddesi. Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü. Erişim 26 Haziran 2020. http://www.inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2312020094144bm_13.pdf